

АССАЛАМУ АЛЕЙКУМ!

РАЙОННУ ЯШАВУ

БУДНИ РАЙОНА

◆ Къарабудагъгент районну жумалыкъ жамият-сиясат газети. ◆ Газета выходит на кумыкском и русском языках.
◆ Карабудахкентская районная еженедельная общественно-политическая газета.

◆ № 18 (6555) Жумагюн, 8 май (гюлжан) 2020 йыл ◆ Пятница, 8 май 2020 год ◆ Газета издаётся с ноября 1951 года

9 Май – Уллу Уьстюнлюкню Гюню

Къутлавлар

Магьмут Амралиев, Къарабудагъгент районну башчысы

Уллу Ватан дагну аявлу ветеранлары ва Къарабудагъгент районлулар!

Бу сыйлы байрам – Уллу Уьстюнлюкню Гюню булан сизин гъакъ юрекден къутлайман. 9 Май – бары да халкъ учун айрыча агъамиятлы байрам. Бу байрам гюн бизин учун бек асил гюнлерден санала, ол Ватанны якълавчуларыны къочакълыгыны, игитлигини, батырлыгыны, къоркъув билмейгенлигини белгиси, тарихибизни бир гесеги болуп токътай. Гьюрметли ветеранлар! Уллу Ватан дагну йылларында сиз гёрсетген къочакълыклар сизин ана Ватангъа бакъгъан якъдагъы сюювюгюню, аминлигибизни исбат эте. Сизге къатты савлукъ, парахат яшав ва кеп яхшылыклар ёрайман!

Районну гьюрметли жамияты!

Бизин халкъыбыз учун лап да сыйлы пачалыкъ байрам – Уьстюнлюкню Гюню этишип геле. Бизин уллаталарыбыз фронтда, улланаларыбыз буса тылда шо сыйлы Уьстюнлюкню къазанмакъ учун хыйлы къан тёкген, кеп уллу къайгылар гёрген. Шо Уьстюнлюкге этишмек учун бизин районлулар да озлени къошумун болдургъан. Районубузну бары да юртларында Уллу Ватан дагну ортакъчыларына ва шонда белгисиз тас болгъанлагъа эсделиклер салынгъан ва шологъа тийишли къарава бар.

Районну бары да халкъын Уьстюнлюкню Гюню булан гъакъ юрекден къутлай туруп, бизин уллуларыбыз кеп къыйынлыкда къазангъан Уьстюнлюкню абурун сакъламакъны ёрайбыз.

«Районну яшаву» газетни коллективи

Уьстюнлюкню байрамы

Къышлар гетип, язбашда,
Геле гъар йыл айланып.
Сююнч булан гёзьяшлы,
Уьстюнлюкню Байрамы.

Кёкде юлдузлар чакъы
Орден-медалы ону.

Уьстюнлюк орден тагъып,
Чыгъа гене тёшию толуп:

Арасына, гъар ерге,
Тийрейим табып черин
Афгъан давлардан гелген
Яшланы орденлерин.

Латип

9-нчу майда бизин халкъ гитлерчи Германия булангъы давдан уьстюн гелгенли 75 йыл тамамлана. Этишип гелеген Уьстюнлюкню Гюню булан райондагъы ветеранлары, Уьстюнлюкню ювукълашдырмакъ учун тылда загъмат тёкген бизин эсли наслубузну, олай да районну бары да халкъын гъакъ юрекден къутлайбыз. Яшавда дагъы шолой къара гюнлени гёрмей, аяз кёкню тюрюнде насипли яшамакъны барыгъызгъа да ёрайбыз.

“Бирлешген Россия” деген Бютюрроссия сиясат партияны район бёлюгю

Бир гюнден биз Уллу Уьстюнлюкню Гюнюн 75-нчи керен белгилежекбиз. Уллу Ватан давда ортакъчылыкъ этген бары да ветеранларыбызны эсге ала туруп, бизин бугюню яшавубуз, ярыкъ гележегибиз учун жанын бергенлеге, шо давда ябушгъанлагъа, Уллу Уьстюнлюкню гюн ювукълашдырыгда ортакъчылыкъ этген юртлулары барысына да гъар гюнлюк макътав этебиз. Районлулары барысын да инг де уллу ва асил байрам – 9 Май булан къутлай туруп, къатты савлукъ, парахатлыкъ ва шат яшав ёрайман.

Магьамматсолтан Магьамматов,
ДР-ни Халкъ Жыйыныны депутаты

Уллу Уьстюнлюкню Гюню ювукълаша тура. Давда ортакъчылыкъ этген бары да игитлибизни атларын эсге ала туруп, бизин ярыкъ гележегибиз учун жанын берген, бизге парахатлыкъ гелтиргенлени барысына да гъар гюнлюк макътав этебиз. Бизин игит халкъыбызны ишлери гъар даим оър болажакъ.

Сизин барыгъызны да шу инг де уллу ва асил байрам - 9 Май булан къутлай туруп, сизге савлукъ, парахатлыкъ, шатлыкъ ва къайгысыз яшав ёрайман.

Гъажи Гъажиев, районда дагну ва загъматны ветеранларыны Советини ёлбашчысы

Уллу Уьстюнлюкню Гюнюн 75 керен белгилей турабыз. Уллу Ватан давда ортакъчылыкъ этген бары да ветеранларыбызны эсге ала туруп, бизин бугюню яшавубуз, ярыкъ гележегибиз учун жанын бергенлеге, шо давда ябушгъанлагъа, Уллу Уьстюнлюкню Гюнюн ювукълашдырыгда ортакъчылыкъ этген районлулары барысына да гъар гюнлюк макътав этебиз. Юртлулары барысын да инг де уллу ва асил байрам – 9 Май булан къутлай туруп, савлукъ, парахатлыкъ ва шат яшав ёрайман.

Бекболат Сахаватов, депутатланы
Район Жыйыныны ёлбашчысы

Ваш подвиг в наших сердцах!

Районда

Көмеклер болдурулажакъ...

Мен, Амირалиев Магмут Гюсейнович, Қарабудагъент районну ватандашларыны атындан районну жамиятына көмеклешегени саялы «Байболат Хаджи» деген рагъмулукъ фондга гъакъ юрекден разилигимни билдиремен.

Демек, 16500 уягълуге тегин къайдада 50 килолукъ 1 къап шекер ва 1 къап ун берилежек.

* * *

Олай да, Қарабудагъент ЦРБ-ге дарманлар алмакъ учун көмегин болдурган «Байболат Хаджи» деген рагъмулу фондга, Папалашев Абдулвагъап Ягъияевичге, Залбеков Магъамматсайит Абдулмажировичге, Гюсейнов Керим Басировичге гъариси бир миллион манат бергени ва, Насрутдинов Магъамматгюсен Илмутдиновичге 500 минг манатны къадарында акъча бергени саялы гъакъ юрекден разилигимни билдиремен.

Эсгерилген дарманлар участка больницадан ва ФАП-лардан таба уйлериңде лечение этеген районну чарасыз ватандашларына берилежек.

Аптекчилер булан ёлукъган

Май айны 5-нде «Қарабудагъент район» муниципал районну башчысы Магмут Амīралиев озюню ишчи кабинетинде аптеклени есилери булан ёлукъган ва бу къыставуллу вакътиде биринчи тарыкълы дарманланы запасы ва препаратланы багъаларыны гетериливиюню гъакъында сёз юрюлген. Зона принципге гере центрлашдырылган къайдада ломайлап сатып алагъан лап уллу аптеклер

ратда адамлар уйлериңде «самоизоляцияда». Районну администрациясы, докторлар бу аврувну алдын алмакъ, авруйган адамланы сав этмек учун озълени къолундан гелеген бары гъаракатны этелер. Бу авур заманлар аптеклени есилери де адамлыгъын, рагъмулугъун тас этмей, дарман препаратланы багъаларын оздуруп гетерме тюшмей. Бу бизин ёлугъувубуздан сонг, жами-

тангланган. Оларда дарманлар 10 процентден оьрде наценка салынып сатылма гери урула.

- Барыбызга да белгили кюйде, дюньяга коронавирус инфекция аврув уллу пелекет салып тура. Бу аврувну яйылывуу алдын алмакъ учун пачалыкъланы ёлбашчылары къатты чаралар гериюп тура.

Коронавирус инфекция аврувну яйылывуу къоркъунчлугъу барны, ону алдын алмакъ, токътатмакъ му-

ятны пайдасы, ватандашланы савлугъун сакълавда бирче иш гериювюбюз коронавирус инфекция аврувну алдын алыгъа болушлукъ этежегине инанаман,-деди районну башчысы М.Амīралиев.

Аптеклени есилери районну ватандашларын бу авур заманлар тарыкълы дарманлар булан ара бёлмей таъмин этивге ва багъаларын гъатдан озуп гетермес учун М.Амīралиевни таклифин якъладылар.

Рейдлер оьтгериле

Бизин районну территориясында коронавирус инфекцияны алдын алмакъ ва санитар эпидемиология гъалны яхшылашдырмакъ учун район администрацияны ва МВД-ни район бёлюгюню къуллукъчулары рейдлер оьтгерип тура. Демек, районну юртларындагы тюкенлерде, аптеклерде коронавирус инфекция яйылмас учун гиеген маскарлар сатылагъанын ва гигиена юрюлегенин тергей. Район администрацияны ва полицияны къуллукъчулары булан бирликде ёлларда маскарлар такъмайган гъайдавчуланы арасында англатыв

ишлер де юрюте.

Шолай, Қарабудагъент районну башчысы Магмут Амīралиевни тапшурувуна гере, район Жыйыныны депутатлары, полицияны вакиллери ва спортшколаланы къуллукъчулары булан бирче районну юртларына гиреген постларда адамлар булан англатыв ишлер юрюте. Олай да, районну юртларына гелеген ва гетеген ватандашланы температурасы тергеле ва олагъа гиймек учун маскарлар бериле.

Биз барыгъызга да районда санитар-профилактика ва озюн халкъдан ареке сакълав режимни бузмагъыз деп тилемеге сюебиз.

Муаллимлени сиптеси

Коронавирус инфекцияны яйылывуу алдын алыгъа бетине гиеген, бир керен къолланаган маскаралага талап хыйлы керенлеге

тюрюлю къайдаланы къолламакъны гъайын эте.

Демек, районну администрациясы озъ харжына маска этеген хамал

артган. Гъали маска аптеклерде къыт малланы сыдраларына гирген, багъалары да бир нече керенлеге гетерилген.

Районну ёлбашчылары ерлерде маскаралага бакъган талапланы ёрукълашдырмакъ муратда гъар

алып, райцентрдагы школаланы загъматдан дарс берген муаллимлерине бережек. Муаллимлени бир группасы буса, уйлериңде маскарлар тигежек. Маскарлар тигилеген материал адамлага тегин, аптеклерде учуз багъасында сатылажакъ.

Көмек къолун узатган

Эревюллю уланлар Ватанына, азиз халкъына авур заманлар гелгенде, маякъ болуп алгъа чыгъа. Коронавирус инфекция аврув дюньяны озге пачалыкъларында йимик, бизин уьлкени халкъларыны арасына да яйылган. Халкъланы талапларын кютеген къурумлар ярты гюч булан ишлей.

Коронавирус инфекцияны яйылывуу алдын алмакъ муратда шагъарлар булангы транспорт байлавлукъ токътатылган. Юрюйгенлени де хас пропусклары болма тюше. Тувулунган гъалда сурсат продуктаны, айрокъда коронавирус инфекцияны алдын алыгъа къолланаган дарманланы багъалары шайлы гетерилген.

Коронавирус инфекция аврувну натижасында багъаланы гетериливию ватандашланы агълю бюджетине, яшав даражасына терс яндан таъсир этип тура. Ватандашланы арасында тийишли дарманланы сатып алма гючу чатмайганлары кеп бар.

Бу къыйын вакъти бизин мадары бар уланларыбыз рагъмулу къолун узатып, тарыкълы дарманлар алмакъ учун уллу оьлчевлерде акъчалар бергенлер.

Масала, «Дагнефтепродукт» ОАО-ну генеральный директору Магъамматсолтан Магъамматов бир миллион; Магъачкъала шагъардагы М.Гъажиевни атындагы заводну генеральный директору Абдулвагъап Папалашев бир миллион; Магъамматсайит Залбеков бир милли-

он; далапчы Керим Гюсейнов бир миллион; далапчы Магъамматгюсен Насрутдинов 500 минг манат харж герисетгенлер. Герисетилген акъча маялар фармацевт фирмалага йиберилген.

Меценатланы харжына алынган дарманланы участка врачлар Қарабудагъент юртда ерлешген район больницадан алып, уйлериңде коронавирус аврувдан авруйган бары да ватандашланы тегин (бесплатно) таъмин этме тарыкъ.

Акция

Районда коронавирус инфекция аврувну алдын алмакъ, яйылывуу токътатмакъ муратда гъар тюрюлю чаралар гериюле.

Район администрация кеп къадарда бетине гиеген маскарлар алган. Шо маскарлар районну ичиндеги юртлага берилежек. Гъали районну юртларында гегнюллу дружиналар иш гере. Олар

полицияны къуллукъчулары булан юртлага гиреген ерлерде де-журналыкъ эте. Юртга гиреген, чыгъаган машинлени гъайдавчуларыны, ёлавчуланы иссилегин тергежек, маскарлары ёкъларына маскарлар бережек.

Коронавирус инфекцияны алдын алыгъа маскарланы къолласагъыз, яхшы болур!

Бу бетни Шихав КЪАЙИРБЕКОВ онгарган

Уллу Уьстюнлюкге – 75 йыл

Эсде сакълайыкъ!

Уьстюнлюкню «багъасы»

9 Май – бизин барыбызны да яшавубузда инг де маъналы, инг де сююнчлю гюн. Барыбыз да лап да сыйлы Уллу Уьстюнлюкню гюнюн белгилейбиз. Шо уьстюнлюк бизге рагъат гелмегени ачыкъ. Шу гюнге етишмек учун кеп жанлар кьурбан болгъан, кеп къанлар тегюлген.

1941-нчи йылны январда бизин сююмлю Ватаныбызгъа немис-фашист Германия намарт хыяллары булан хапарсыздан чапгын этген деген хабарны районну гиччи ватандашы да, иш гючдеги жагъиллери де, йыллар гетип чачына акъ гирген тамазалары да уллу къазаланыв, оьчлюк булан кьаршылагъан. Фашист елевчулер намарт кюйде чапгын этген деген хабар гелгенде, кьаршылык билдирип бары да юртларда митинглер, жыйынлар оьтгерилген. Шо митинглерде чыгъып сейлеген кьбюсю эреволюллу уланларыбыз Ватанын якъламакъ учун гьнгюллю кюйде оьзлени фронтгъа йибермекни тилегенлер. Шоланы ичинде Ватандаш давланы, Октябрь инкъылапны ортакъчылары, алдагъы кадр къуллукъчулар, коммунистлер, комсомоллар, къатын-къызлар, гъатта яшёрюмлер де болгъан.

Елевчулерден азиз Ватанын якъламакъ учун фронтгъа даву йылларында бизин райондан 4187 адам гетген. Ватангъа лап кыйынлы дав башлангъан 1941-нчи йыл фронтгъа райондан 1027 адам гетген. 1942-нчи йыл фронтгъа райондан 2465 адам чакъырылгъан, 1943-нчу йыл буса 387 адам чакъырылгъан...

Фронтгъа гетген 4187 адамны ичинде азиз Ватанын эркинлиги ва азатлыгъы учун дав майданларда 1878 адам азиз жанларын кьурбан этген. Давдан эсен-аман 2200 адам къайтгъан. Заман гетип, дав салгъан яралардан, дав майданларда савлугъун тас этген воинлерибизни сыдралары сийрек болгъан, буссагъатгъы вакътиде районда даву бир де ортакъчысы къалмагъан.

Ватан даву фронтларында бизин районну вакиллери къоччакъ кюйде ябушгъанлар ва игитликлер гьрсетгенлер. Оланы кеплери Москва, Ленинград, Сталинград шагъарланы якълагъанлар, дав ёллары, къызгын ябушувлары булан Уллу Уьстюнлюкню гюнине ерли ябушгъанлар. Оьжетли дав майданларда, тенгсиз ябушувларда гьрсетген къоччакълыклары саялы оланы кеплери пачалыкъ савгъатлагъа ес болгъан ва юртлуларыны абурун, сыйын къазангъан.

Шоланы ичинден: мисгин, Макътавлукъну уьч де даражалы Орденлерини кавалери Абдурагъман Ширавов – Уллубийавулдан, Макътавлукъну эки даражалы Орденлерини кавалери, мисгин Магъаммат Абдуллаев, «Къызыл Юлдуз» орденини кавалери Гьизбулла Гьировов, Ватан даву I ва II даражалы орденлерини кавалери Магъамматрашат Канзитдинов – Къарабудагъентден, Шагъабутдин Магъамматов, Акав Бамматов – Гьелиден, Абдулмуслим Магъамматов, Магъамматрасул Гъажиев – Губденден, Хыдырбекгъажи Гъашимов, Самат Ильясов – Кьурбукиден, Илмутдин Насрутдинов, Т.Магъамматов, Акав Чопаляев – Къакъашурадан, Магъаммат Амиров – Паравулдан, Абдусалим Бадрутдинов – Дьргелиден, Магъамматали Магъамматов – Манасдан, Къарабудагъ Халитов ва Расул Жангъишев – Манасгентден ва кеп-кеп оьзгелери.

Бизин районну Къарабудагъент юртундан Абидин Лежбединов дав ёллар булан йыртгъычланы уясы – Берлин шагъаргъа ерли етишип, рейхстагны дагъытылгъан баруларына къольязывлар этген.

Бу гиччи макъалабызда бизин райондан фронтгъа гетип, азиз Ватанын эркинлиги, азатлыгъы учун къанын, жанын аямай ябушгъан, игитликлер гьрсетген бизин якълыланы барысыны да атларын эсгермеге болмайбыз. Олар барысы да Ватанын алдында токътагъан сыйлы борчун намуслу кюйде кютгенлер ва юртлуларыны арасында абур-сый, гьюрмет къазангъанлар. Бизин районлулар Уьстюнлюк-

ню гюнюн ювукълашдырмакъ учун немис-фашист елевчулер булан янгыз фронтларда ябушуп кьоймагъан, шо гюнню болгъан чакъы тезлендирмек, ювукълашдырмакъ муратда тылда къалгъан халкъ да гечесин-гюнюн бир этип чалышгъанлар.

Иш гючдеги халкъны авадан яны фронтгъа гетгенде, бары авлакъ ва оьзге ишлени авурлугъу яш-юшлени, къатын-къызланы, тамазаланы инбашларына туварылгъан. Олар айлар булан авлакъларда, фермаларда къалып, фронт учун аш, оьзге тюрлю юрт хозяйство продукталар болдурганлар. Районубуз даву йылларында йылдан-йыл кеп юрт хозяйство продукталар болдуруп, пачалыкъгъа тапшуруп гелген.

Районну ёлбашчыларыны янындан халкъ хозяйствону даву заманына ва талапларына жавап берген даражада кьурмакъ учун хыйлы иш этилген. 1941-нчи йылны июль айыны 19-нда райисполком «7-10-нчу класланы охувчуларын юрт хозяйство авлакъ ишлеге кьуршамакъ» деп кьарар чыгъаргъан. 1-нчи августда буса КПСС-ни район комитетини ва райисполкомну бирлешген кьарары булан «Уьлкени якълав фондуна харж жыймакъ» деп кьарар чыгъарылгъан.

6-нчы августда буса Кьурбукидеги В.И.Ленинни атындагъы колхозну колхозчулары районну бары да колхозчуларына «Къызыл Армия учун нечакъы ашыкъ ва оьзге тюрлю юрт хозяйство продукталар берип бола буса да бермек!» деген чакъырыв этгенлер.

1942-нчи йылны февраль айында районда бирдагъы керен шоллай булкъа оьтгерилген. Шо гюн къазангъан акъча якълав фондуна йиберилген. Шо акъчагъа Карелия фронт учун 2 вагон исси опуракълар, ашамлыкъ продукталар алынгъан ва йиберилген.

Шо савгъатланы фронтгъа Къарабудагъентден Умусалимат Агъабекова, Гьелиден Кьонакъбий Догеев узатгъанлар ва Карелия фронтну воинлерине оьзлер алып гелген савгъатланы шатлыкъны шартларында тапшурганлар.

Давну йылларында къайратлы кюйде янгыз коллективлер ишлеп къалмагъан. Фронт саялы айры-айры адамлар да оьзлеге артдырылгъан борчлар алып, фронтгъа гетген ёлдашлары саялы да ишлегенлер.

Уллубийавулдан «Кировну атындагъы» колхозну колхозчусу Даражат Умаева гюнлюк норма булан 0,25 гектар майданда ашыкъ оргъан. Натижада гюнлюк тапшурувун хыйлы артыкъ этип яшавгъа чыгъаргъан. Манасдагъы МТС-ни механизаторлары комбайнерлары Албьору Къадыров оьзюню «Коммунар» деген тиркевлю комбайны булан 80 гектарны ерине 403 гектар майданы ашыгъын къайтаргъан, оьзюню иш ёлдашларындан уьлгю алып ишлейген Агъмат Жалавов – 250, Пазил Исаев 243 гектарланы ашыгъын басгъанлар.

Районну халкъ хозяйство производодагъы оьр гьасиллерден районну ёлбашчыларына 1944-нчу йылны апрель айны 1-ине болжалдан алда район пачалыкъгъа юрт хозяйство продукталар беривню артыкълыгъы булан толтургъанын билдирген. Уьч йылны ичинде район планны уьстевюне: 10 минг тон ашыкъ, 3 минг тон эт, 35 тон юн, 200 тон сют ва кеп оьзге тюрлю юрт хозяйство продукталар, олай да 3 млн. манат акъча тапшургъан.

Пачалыкъгъа юрт хозяйство продукталар тапшурувда Кьурбукиде В.И.Ленинни, Къакъашурада Коминтерни, Къарабудагъентде Андреевни атындагъы колхозлары ва оьзгелери айрыча иш гьрсетгенлер.

Фронт учун акъча жыйында айры-айры ватандашлар оьз къолкъошумун этгенлер. Ленинни атындагъы колхозну председатели Ибрагъим Къарабудагъов оьзю топлагъан байлыгъындан якълав фондгъа 200 минг манат, дьргелили Багъавутдин Пайзуллаев – 70 минг, Къакъашурадан Келяев, Вагъапов, Ягъишев гьариси – 10 минг манат, «Коминтерн» деген колхозну колхозчусу Абуева 2 минг манат йибергенлер.

Районну загъматчылары оьзге ерлерден гьчюп гелеген адамлагъа да лайыкълы кемегин болдургъан, сыйындыргъан, ишлеме иш ва ашамаш берип сакълагъанлар.

Давдан къайтгъан ватандашлар давларда тийген авур яраларына, къоллары-бутлары ёкъгъа къарамайлы, дав йылларда бузулгъан, къаравсуз къалгъан кьбюсю идараланы тургузгъан, ишлейген даражаларын гетерген. Кеплери гьукуматны янындан орденлер, медаллар булан савгъатлангъан.

Бугюнго яш наслулар уллулар гьрсетген къоччакъ ишлени унутмай, гележекде районну алдында салынгъан борчланы кутежегине инанабыз.

Гъажи Гъажиев, районда даву ва загъматны ветеранларыны Советини ёлбашчысы

Белгиле кюйде, Россия (алдынгы Советлени Союзу ва Россия) I-нчи ва II-нчи Дюнъя давланы ортакъчысы болгъан. Олай да, шо давларда Германия да ортакъчылыкъ этген. Гъали эки де пачалыкъны тас этивлерин гьз алдан гечирейик.

I-нчи Дюнъя давда юрюлген ябушувларда Россия 1 миллион 853 минг солдат тас этген буса, Уллу Ватан давда – 8 миллион 650 мингни тас этген.

1941-нчи йылда немис-фашистлени армиясында 5 миллион 500 минг солдат, 47260 дав савут ва миномёт, 3712 танк, 4950 самолёт болгъан. 1914-нчу йылда буса, Германия Россиягъа кьаршы 918 минг солдат ва 3082 дав савут къоллагъан.

1941-нчи йылда фашист Германиягъа Къызыл Армияны 5 миллион 81 минг солдаты кьаршы чыкъгъан буса, 1914-нчу йылда Рус Император армияда 5 миллион 800 минг солдат болгъан. Демек, 1941-нчи йылда фашист Германияны армиясы, 1914-нчу йыл булан тенгледиргенде, 6 керен гючлю болгъан.

Олай да, СССР-ни 8,5 миллион оьлген солдат булан бирче 17 миллион ватандаш оьлген. Демек, къамавда тургъан Ленинградда 800 минг – 1 миллион адам оьлген. Немислер елеген Украинада ва Белоруссияда 5 миллионгъа ювукъ адам оьлтюрюлген. Шоланы ичинде 14 йылдан гиччи яшлар 150 минг болгъан.

Сонг да, 4 миллионгъа ювукъ адам немис есирликде, 3 миллион буса – госпиталларда яралардан оьлген. Миллионлар булан белгисиз тас болгъанлар да бар.

Уллу Ватан давда немис-фашистлеге кьаршы 4 миллиондан артыкъ азиатлылар да ябушгъан.

Уллу Ватан давда оруслар ва украинлилер лап кеп оьлген. Шо давда Белоруссияны халкъыны 30 проценти оьлтюрюлген. Белоруссияны тарихчилери береген маълуматлагъа гьре, 2 миллион 230 минг адам оьлтюрюлген, 380 минг буса – концлагерлеге йиберилген.

Халкъны санавуна гьре оьлген солдатланы санавуна гьасиллерин чыгъаргъанда, Грузиягъа лап «гюч болгъан». Давгъа чакъырылгъан 700 минг гьуржюлюню 300 минги уьюне къайтмагъан.

Озокъда, 1941-нчи йылда фашист Германияны асгер бьлюклери СССР-ни топуракъларында «чалт юрюй» болгъан. Тек 1944-1945-нчи йылларда Къызыл Армияны асгер бьлюклери «чаба» болгъан деп айтмагъа ярай.

Бир мисал гелтирейик, Прага шагъар саялы юрюлген ябушувну натижасында 860 минг немис солдат ёкъ этилген. Шо давда 11265 совет солдат жан берген.

I-нчи Дюнъя давда 3 миллион 750 минг орус солдат есилике тюшген буса, Уллу Ватан давда – 4 миллион 600 минг совет солдат есирликде болгъан.

Уллу Уьстюнлюкге – 75 йыл

Къарабудагъгентли герти къоччакъ

Дюнъяда нече тюрлю байрамлар да бар. Бизде буса бары да адамлагъа ортакъ, инг сыйлы, инг ярыкъ байрамбыз бар - шо да Уллу Уьстюнлюкню гюню. Бизге бугюнню ярыкъ яшавну болдурмакъ учун нече улан къара ерге гирген, жанын-къанын аямай дав этген. Къайсы юртну, къайсы районну давгъа гетген чакъы адамны санавун алып къарасанг да, къбюсю дав майданларда къалгъан, къайтгъанларыны юреклерди яралы болгъан.

Къумукъланы арасында Къызыл Юлдуз булан савгъатлангъанлар дагъы да бармы экен деп ойлашгъанда, къарабудагъгентли къурдашым Асадулла Гъажиев юртлусу Гъизбулла Гъиравович Гъиравов да шо орден булан давда 4 керен савгъатлангъанны айтды. Ол юртлу игитини гъакъында маълуматлар жыйма кемеке де этди.

Гъизбулла Гъиравов 1912-нчи йылда Къарабудагъгентде Гъиравну ва Умуханымны агълюсюнде тувгъан. Ону ва агъасы Гъасбулланы яшлыгы тенгилериники йимик болгъан. Яшлайын загъматгъа къуршалгъанлар. Гъизбулла ерли шоланы битдирген, янгы къурулгъан ерли колхозда ишлеме башлагъан. Колхозлар тракторлар булан таъмин этилме башлагъанда, трактор гъайдап тура, сонг буса трактор бригаданы бригадири-учётчи болуп ишлей. Шо вакътилерде ол партиягъа да гире. Ишге намуслу янашгъан ва бажарывлу уланны артда колхозну парторгу этип де сайлай. Давну алдындагы йылларда Гъизбулла сельпону председатели болуп ишлеп тургъан.

Фронтгъа Къарабудагъгент райондан 4 минг адам йиберилен. Шондан 400-ю Къарабудагъгент юртдан. Шоланы арасында, биз озъюню гъакъында айтма сюген Гъизбулла Гъиравов да биринчи гюнлеринде гёнголю кюйде давгъа барма арза яза, муну асгерге август айлагъа таба ала.

Гъизбулла асгер ёлдашлары булан Москва бойгъа йиберилен. Шо заманларда немислени асгерлери таза еликген вакътиси, аслу гъалда Москва бойгъа ва Сталинград шагъаргъа къаршы гюнчюн салгъан заман бола. Ноябрь айда Москваны Къызыл майданында болма умут этеген немислер, бир гюнню ичинде, айлананы яллатып-гюйдюрюп, 20-30 чыкъырым алгъа юрюйлер.

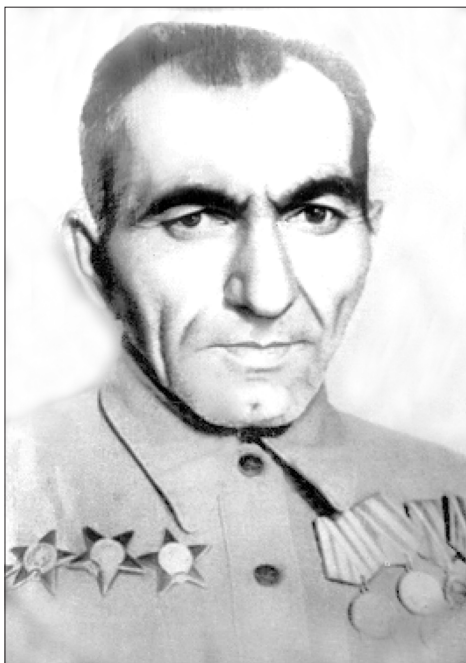
Гъизбулланы октябрь айны башында 11-нчи гвардия атлы полкуну 1-нчи эскадронуна белгилей. Полк буса 4-нчу гвардиялы дивизияны гъисабында, о да 2-нчи гвардия атлы корпусгъа гире. Бары да Гюнбатыш фронт бола. Башлап Гъизбуллагъа беш атылагъан тюбек бере, тек арадан кеп гетмей ону пулемёт атма уйрете.

Немис командование ноябр айны ахырына Истра озенни боюна 5-нчи танк ва 35-нчи яв дивизияларын ташлай. Оланы гъисабында озлеге къаршы тургъан 2-нчи атлы дивизияны чайып чыкъма герек. Атлы асгер суткада 40-50 чакъырым ёл этип бола. Сонг олар Москваны тюбюндеги Калинин, Яхрома, Крюково, Норо-Фоминск деген шагъарланы боюнда немислени машинлешдирилген асгерлерине къаршы туралар.

6-нчи декабрде Гюнбатыш фронтну асгерлери немислени 2-нчи, 3-нчу ва 4-нчу танкы бёлюклерине гъужумун башлай. Темирге къаршы атлар булан дав этмек - гъакъылгъа да гелишмей, тек къоччакъ уланы буйрукъгъа гере алгъа чаба. Атлы асгер шо давда кеп адамын тас эте, олагъа кемеке 22-нчи танк бригаданы ва 16-нчи реактивный миномёт дивизионну бере. Шондан сонг гъал къолайлаша, 2-нчи корпус башгъа асгерлер булан биригип, немислени къуваля туруп гюнбатышгъа багъып юрюй.

Асгерлеге Севск шагъарны алмакъ тапшурула. 4-нчу атлы дивизияны командири Г. Панкратов буйрукъ этип,

Сергей Аристов башчылыкъ этеген 11-нчи гвардия атлы полкуну шагъарны арт боюна йибере. Къамавгъа алынган немислер, шоланы ичинде венгерленни корпусу да бола, къолгъа тюшелер. Шонда Гъизбулла Гъиравов яралана ва госпитальгъа йиберилене.

...Сентябр айлары башына 4-нчу дивизиягъа Десна озенни боюнда беклешмек тапшурула. Бетлица станцияны немислер уллу бекликге айландыргъан. Шонда немислени 254-нчу полкуну эки батальону ва 321-нчи пехота дивизиядан къалгъан асгерлер де къамалгъан. Бираз ариде Жуковка деген станция да бар. Командир бёлюклены ер-ерге ерлешдире. Гъизбулла Гъиравов бар взводну темир ёлну тюбюне йибере ва шо бойну немислерден тазалап, Десна озенге чыкъмакъ буюрула. Гъизбулла, пулемёт расчётну командири, озъюню пулемётун рельслени артында ерлешдире. Пулемёт расчётда учев бола: атышагъаны, пулемётну патронлар булан таъмин этегени ва шону онгарагъаны. Ариден немислер гёрюне: олар да тувра расчётну уьстюне геле. Шайлы ювукъ гелме де къюп, Гъизбулла туврагъа гелген немислени къырма башлай. Ачыкъ

Гъизбулланы миномёт расчёту, 1945 йыл.

ерден гелеген немислени бир бёлюгю яшынма ер тапмай ари-бери къача, тек къумукъ уланны голлелеринден яшынма болмай. Шонда Гъизбулла 20 немисни оьлтюре. Сонг булар барып немислени савутларын жыялар ва пулемётун да алалар. Бирден онг якъдан атышыв башлана. Эки де пулемёту булан Гъизбулла шолай багъып алгъасай. Мунда да ол озъюне онгайлы, тебечикни артында ер гъазирлей ва атышма башлай. Эки -уьч керен де немислер шо бойдан оьтме деп чапгын эте, тек оланы Гъизбулланы голлелери токътата. Бир пулемётну патронлары битгенде, немислеге озьлерден алынган голлелени савгъат эте. Немислер оьтме бажарылмагъанда, артгъа тар-

тыла. Сонг санагъанда, шо ерде оьлюп 60 немис табула. Полкуну командири полковник Сергей Аристов Гъизбулланы къучакълай, баракалла билдире ва Къызыл Юлдуз орденге гёрсете. Ону игитлигин англаган дивизияны командири генерал-майор Г. Панкратов да шо кагъызгъа къол сала.

Шо давда Гъизбулланы атлы полкуну немислени 14 тобун, 33 пулемётун, 3 эшелон сурсатын, 6 асгер складын алалар. Брянск-Жуковка аралыкъда бизин асгерлер дагъы да югу булангъы 30 эшелонну тутта. 30 сентябрде 1943-нчу йыл пулемёт расчётну командири сержант Гъизбулла Гъиравовгъа Сергей Аристов "Къызыл Юлдуз" орден тапшура.

Белоруссияда давлар бек къагърулу бола. Брест бойлагъа салынган атлы дивизиялар танклагъа айтардай гюч этип болмай. «Викинг» деген СС яв асгер дивизиялар 7 керен чапгын этсе де, 2-нчи атлы корпус алган ерлени къолдан чыгъармай. Уьстевюне, чапгын этип, Брестни къыбла-гюнбатыш боюндагы немислени уллу бёлюгюн дагыта. 30-нчу июлда немислер 5 керен чапгын эте, тек олагъа кемеке гелген танклар да бир зат да этип болмайлар. 11-нчи ва 16-нчи гвардия атлы полклар Седлец шагъарны 6 гюнден авур давлар этип, немислерден тазалай. Шонда гёрсетген игитлиги учун Гъизбулла Гъиравовгъа экинчи гезик "Къызыл Юлдуз" орден бериле.

1945-нчи йыл январ айны орталарына 4-нчу дивизияны Висла озенден оьтгерип Цихровска Воля деген бойдагы агъачлыкъгъа сала. Магнущев деген дав юрюлеген майданда къыргынлы давлар бола. Атлы дивизиялар немислени арт боюна чыгъа. 600 чакъырым ёл этип, Гюнбатыш Польшаны оьте.

12-нчи январдан 3-нчу февраль болгъанча К.Жуков башчылыкъ этеген 1-нчи белорус ва И.Конов башчылыкъ этеген 1-нчи Украина фронтлары асгерлери Висло-Одерская деген 23 гюн юрюлген операцияда яхшы дав эте. Шо давларда совет асгерлерден 2 112 700 адам ортакъчылыкъ этген. Шонда 43 251 адам оьле ва 149 874

гъы 2-нчи корпусгъа къаршы 196-нчи яв асгер 3 батальонун ташлай, шолыгъа немислени 30 танкы да къошула. Оланы биринчи гъужуму гери урула. Бу ерде 4-нчу дивизияны Гъизбулла дав этеген 175-нчи артиллерия-миномёт полкуну кемеги бек еринде бола. Генерал Крюков Г.Панкратовгъа Фризац шагъарны тезликде алмакъны буюра.

Гъар миномёт расчётгъа немислерден тазалама бир орам бериле. Миномётну командири гвардияны старший сержанты Гъизбулла Гъиравов озлеге берилген бойну гъалын тергей. Немислер шагъарны гъар орамында уллу бекликлер этген ва шоланы артындан таба ачыкъ ерде ерлешген асгерге атышып башлай. Шолай бир гезик полкгъа къаршы салынган пушка токътавсуз атыша.

26-нчи апрель, немислени дав этме гъалы да ёкъ. Мююшге тыгъылган буса да, Гитлерге инг де берилген СС асгери къолгъа гелме сюймей. Бирден полкгъа багъып бекликни артындан бир пушка атышма башлай. Олагъа къошулуп немислени бир бёлюгю фаустпатронлардан да уралар. Шоланы ёкълама ва асгерге ёл ачма Гъизбулланы бёлюгюне тапшурула. Ачыкъ орамда пушкагъа ва фаустлагъа къаршы турмакъ - герти оьлюм. Буса да, 120 мм. миномётну командири Гъизбулла бир яллагъан танкны артына гире, тезликде миномётну онгара ва бир-биревге атышыв башлана. Гъизбулланы топлары тюз тюше ва аз заманны ичинде ол немислени пушкасына да яллата, ону айланасындагы немислени де оьлтюрме чола бола. Шону булан ол асгерлеге алгъа барма имканлыкъ бере. Шо игитлиги учун Гъизбулла Гъиравов "Къызыл Юлдуз" орденге 4-нчу керен де гёрсетиле. Эртен сагъат онлагъа шагъар немислерден тазалана, оланы кёбюсю савутларын да къюп къача. Атлы асгер немислени 20 тобун ва 17 танкын алалар.

Полкуну командири гвардияны майору Шомоди Гъизбулла Гъиравовну тешюне дёртюнчю "Къызыл Юлдуз" орденни 1945-нчи йыл 11-нчи майда тагъа. Гъизбулла учун да дав Эльба озенни ягъасында бите.

Дав бите. Астаракъ булан давдан адамланы уйлерине къайтарма башлай. Дёрт орденли Гъизбуллагъа да къайтма гъазир болмакъны айта.

Гъизбулла Гъиравов да давдан къайта. Юртгъа къайтгъандокъ, ол иш булан машгул бола. Юртлулары ону «Мычыгыш-аул» деген колхозну председатели этип сайлай. Сонг ону Паравул юртдагы колхозгъа председатель этип йибере. Йылдан -йылгъа колхозну да гъалы къолайлаша ва маясы арта.

Бажарывлу ва ишге жаваплы янашгъан Гъизбулланы районну гъакимлери Манасдагы мамукъ жыяган пункту заведующийи этип йибере, ол шо ишинде кеп йыллар ишлей. Не ерде ишлесе де Гъизбулла абур-сый къазангъан, бир затгъа да хыянат болмагъан.

Гъизбулла Арапат деген къыз булан уйленген ва татывлу агълю къуруп яшагъан. Олар 7 авлетни тарбиялагъан: «Уясында гёргенни учувунда этер» дегенлей, олар да ата-анасы йимик агълюлер къургъан ва къыйшып яшагъан. Айтагъаным, авлетлери де яшавда озьлени ерин тапгъан ва элине пайдалы болуп чыкъгъанлар. Гъали оланы авлетлери де уллатасын ва озьлени ата-аналарын уьлгю этип яшайлар. Къыргын давларда бир де тартынмай, бюдюремей, инг ал сыдраларда болуп, бугюнню ярыкълы дюнъяны болдурмакъ учун жанын-къанын аямай дав этген макътавлу, Уллу Ватан давну игити ва абурлу аты булангъы адам бар. Шо да Гъизбулла Гъиравович Гъиравов.

(Къысгъартылып берилген)

Гёбек КЪОНАКЪБИЕВ,
Россияны язычуларыны
Союзуну чыны.

➤ 75 - летию Великой Победы

Ветеран из Губдена

Сапийулла ИСМАИЛОВ

22 июня 1941 года фашистская Германия без объявления войны напала на Советский Союз. Против Советского Союза Германия действовала мощную армию, вооруженную современной военной техникой и имевшую большой опыт ведения войны. Фашистская армия имела большое преимущество в танках и самолетах, опиралась на переведенную на военный лад экономику и людские ресурсы почти всех капиталистических стран Европы. Вооруженные Силы СССР не были достаточно оснащены военной техникой и не имели большого опыта ведения войны. Эти обстоятельства и внезапность дали возможность фашистам продвинуться вглубь страны. Над нашей страной нависла опасность захвата.

Советское правительство обратилось к народу с призывом организовать всенародный отпор врагу. 30 июня 1941 года был создан Государственный Комитет Обороны во главе с И.В.Сталиным, который сосредоточил в своих руках всю

полноту власти. В ответ на призыв руководства страны советские люди тысячами добровольно шли на фронт. Так поступали и дагестанцы. Этому примеру последовали и многие губденцы. В первые дни войны более 200 человек записались добровольцами на фронт. К сожалению, мы до сих пор не знаем, точное количество губденцев, ушедших на фронт защищать Родину. По последним данным более 1200 человек воевали на различных фронтах и столько же работали на оборонительных рубежах. С войны домой вернулись только 270, а остальные отдали свои жизни, защищая Родину. Про одного из них мне хочется рассказать в своём материале.

Гамзатов Ибрагим Гамзатович родился в селении Губден 21 декабря 1924 года. Его отец Гамзат - Мулла был ученым арабистом и в 1938 году был репрессирован. С двумя старшими братьями Ибрагим работал в колхозе, помогая матери и младшему брату Абдулбасиру, который был совсем маленьким. Когда началась война, старшие братья - Айгум и Газимагомед, ушли защищать Родину, а Ибрагим, как не достигший совершеннолетия, получив отказ от военкома, поступил учиться в Махачкалинский медицинский техникум. После окончания техникума был направлен на работу в Кайтагский район. Когда в 1943 году с фронта пришло известие о том, что в боях под Керчью погиб смертью храбрых старший брат Айгум Гамзатов, Ибрагим немедленно пошел в военкомат и попросил направить его на фронт, чтобы заменить погибшего брата и отомстить за него. Его направили в Грозненское пехотное училище, по окончании которого в звании лейтенанта командиром взвода воевал в составе различных частей 1-го и 4-го Украинского фронтов. В 1944

году младший лейтенант Ибрагим Гамзатов был назначен командиром взвода 211-й стрелковой черниговской краснознаменной дивизии, части которой вели наступательные бои под Карпатами. В январе 1945 года в Польше он был ранен, после излечения много лет служил командиром воинских подразделений в Прикаспийском военном округе. С каждым днем, они увереннее шли к победе, встретили ее в Чехословакии. Об Ибрагиме можно писать много, но мне все же хочется рассказать об одном эпизоде войны, которой рассказал он сам: «1944 год. Зима. Атака захлебнулась, немцы никак не хотели уступить высоту. Командир роты приказал взять высоту любой ценой и добавил: «Возьмешь высоту - получишь орден, нет - расстреляем». Я со своим взводом взял высоту и сдержал слово, а вот командир, вручая только медаль, смеялся. 17 марта 1945 года, к примеру, его взвод отбил 4 контратаки противника.

Для Ибрагима Гамзатовича война в 1945-м не закончилась - он еще многие годы оставался в рядах советской армии, прослужив почти сорок лет. В послевоенные годы проходил службу в прикарпатском военном округе в западной Украине, воевал с бандеровцами. Обучать молодых бойцов военному делу ему приходилось в боевой обстановке, поднимая их часто по тревоге, когда поступали сведения о злодеяниях банды Бендеры.

В 1956 году его перевели в Дагестан для прохождения службы в системе военных комиссаратов. Работал военным комиссаром в ряде районов. С 1956 года, он почти 15 лет был военным комиссаром объединенного Левашинского и Акушинского районов, откуда был выдвинут первым заместителем облвоенкомата, где трудился более десяти лет.

В 1970 году подполковника Гамзатова выдвинули на должность заместителя военного комиссара республики, где он проработал более 10 лет. Как подлинный патриот страны, он не мог сидеть без дела и подключился к работе по патриотическому воспитанию молодежи. Как один из наиболее талантливых организаторов ветеранского движения, он в 1992 году был избран заместителем председателя республиканского Совета ветеранов.

В армии Ибрагим Гамзатов был награжден орденами Отечественной войны 1 и 2 степени и 19-ю медалями. Также за образцовую службу в послевоенные годы был награжден орденом «За службу Родине в Вооруженных Силах СССР», а за многолетнюю активную общественную деятельность по патриотическому воспитанию молодежи и социальной защите ветеранов награжден «Орденом Дружбы».

Жители Губдена гордятся своими героями и хранят память о них.

Помним поименно!

(Начало в прошлых номерах)

БАМБАТОВ Абдулла, 1901 г.р., Карабудахкентский район.

БАММАТОВ Абдулла, 1901 г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БАММАТОВ Абдулла, 1902 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАММАТОВ Абдулла, 1908 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАММАТОВ (БАММАТАЛИЕВ) Али, 1914 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БАММАТОВ Али, 1919 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАММАТОВ Али, 1920 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАММАТОВ Гайбулла, 1911 г.р., с. Карабудахкент Карабудахкентского района.

БАММАТОВ Гамзат, 1918 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАММАТОВ Иса, 1908 г.р., с. Карабудахкент Карабудахкентского района.

БАММАТОВ МагомедНаби, 1908 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БАММАТОВ Мама, 1900 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАММАТОВ Хасбулат, 1920 г.р., Карабудахкентский район.

БАММАТОВ Шапи, 1916 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БАНКЕШИЕВ ДжАлал Алаутдинович, 1912 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАРИШЕВ Салим, 1902 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАСИРОВ Касум, 1917 г.р., Карабудахкентский район.

БАТАЛОВ Абусаид Абдурахманович, 1912 г.р., Карабудахкентский район.

БАТАЛОВ Гаджи, 1910 г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БАТАЛОВ Иса, 1907 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАТАЛОВ Исая, 1908 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАТАЛОВ Магомедрасул, 1915 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БАТАШОВ Баташ, 1916 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БАТДАЛОВ Багаутдин, 1914 г.р., с. Параул Карабудахкентского района.

БАТДАЛОВ Махид, 1918 г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БАТРАКАНОВ Алибек, 1917 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БАТРУТДИНОВ Абдула, 1919 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАТТАЛОВ Гаджи, 1920 г.р., Губден Карабудахкентского района.

БАТЫРАЗОВ Ахдемир, 1917 г.р., Карабудахкентский район.

БАТЫРБЕКОВ Тахутдин, 1906 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАТЫРГИШИЕВ Идрис, 1905 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАТЫРМУРЗАЕВ Бага, 1902 (1918) г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БАТЫРМУРЗАЕВ Садрутдин, 1910 г.р., с. Манаскент Карабудахкентского района.

БАТЫРМУРЗАЕВ Салман, 1910 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БАТЫРОВ Ахмед Сутаевич, 1908 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАТЫРОВ Ильяс, 1924 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БАТЫРОВ Магомед, 1900 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАТЫРОВ Сахратур, с. Дургели Карабудахкентского района.

БАТЫРОВ Хияс, 1920 г.р. Призван Карабудахкентским РВК.

БАТЫРХАНОВ Наби, 1923 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАХАТОВ Абусаид, 1918 (1922) г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАХРАМОВ Гиччи, 1910 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАХРАТОВ Гиччи, 1911 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАХРИВОВ Абдулла, 1913 г.р., с. Карабудахкент Карабудахкентского района.

БАХТИМЫРОВ Магомед, 1910 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БАХТИЯРОВ Магомед, 1918 г.р., с. Уллубийаул Карабудахкентского района.

БЕДРИК Олег Николаевич, 1917 г.р., г. Ставрополь.

БЕЙБУЛАТОВ Ибадулла, 1915 г.р., Карабудахкентский район.

БЕЙБУЛАТОВ Салим, 1910 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БЕКБУЛАТОВ Абдулла (Ибадулла), 1920 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БЕКБУЛАТОВ Джанаев, 1911 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БЕКБУЛАТОВ Чопав, 1922 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БЕКМУРЗАЕВ Иманмурза, 1920 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БЕКТАШЕВ Багаутдин, 1899 г.р., Карабудахкентский район.

БИЖАСИЕВ Иса, 1917 г.р., с. Карабудахкент Карабудахкентского района.

БИЙАРСЛАНОВ Алик, 1905 г.р., Карабудахкентский район.

БИЙАРСЛАНОВ Амин, 1911 (1919) г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БИЙАРСЛАНОВ (БИЯРСЛАНОВ) Жанболат, 1920 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БИЙАРСЛАНОВ Магомедсаид, 1920 г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БИЙАРСЛАНОВ Мамлет, 1919 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БИЙАРСЛАНОВ Мулла, 1920 г.р., с. Карабудахкент Карабудахкентского района.

БИЙАРСЛАНОВ Осман, 1898 г.р., Карабудахкентский район.

БИЙАРСЛАНОВ Осман, 1920 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БИЙАРСЛАНОВ Хайдарбек, 1901 (1920) г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БИЙБОЛАТОВ Абдурахман, 1902 г.р., Карабудахкентский район.

БИЙБОЛАТОВ Батдал, 1900 г.р., Карабудахкентский район.

БИЙБОЛАТОВ Мугажир, 1915 г.р., с. Гелли Карабудахкентского района.

БИЙБОЛАТОВ Умалат, 1910 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БИЙБУЛАТОВ Шамиль, 1911 г.р., с. Параул Карабудахкентского района.

БИЙГИШИЕВ Вага, 1900 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БИЙСУЛТАНОВ Магомед, 1902 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БИЛАЛОВ Али, 1914 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БИЛАЛОВ (БИЛАВОВ) Салахбек, 1900 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БИЛАЛОВ Солтанбек, 1900 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БИСИНДИР (БИШИДЕР) Наум, 1918 г.р. Призван Карабудахкентским РВК.

БИЯТОВ Магомед, 1918 г.р., с. Карабудахкент Карабудахкентского района.

БОБРОВ Анатолий Васильевич, 1910 г.р., с. Карабатово Котовского с/с Горьковской обл.

БОЙКО Иван Игнатьевич, 1920 г.р. Призван Карабудахкентским РВК в январе 1942 г. Рядовой.

БОЛАДОВ Абдулкарим, 1901 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БОЛАТОВ (БАЛАТОВ) Абукерим, 1908 г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БОЛАТОВ (БАЛАТОВ) Гайдарбек, 1921 г.р., с. Дургели Карабудахкентского района.

БОТАЕВ Абсалютдин, 1919 г.р., с. Карабудахкент Карабудахкентского района.

БОТАЕВ Бадрутдин, 1911 г.р., с. Карабудахкент Карабудахкентского района.

БУДАЙЧИЕВ Казим, 1922 г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БУДАЙЧИЕВ Магомед, 1919 г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БУДУНОВ Абдуллабек, 1916 (1919) г.р., с. Какашура Карабудахкентского района.

БУДУНОВ Абдуллабек, 1920 г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БУЛАТГЕРЕЕВ Багаутдин, 1914 г.р., Карабудахкентский район.

БУЛАТГЕРЕЕВ Багаутдин, 1917 г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БУЛАТГЕРЕЕВ Хизри, 1915 (1920) г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БУЛАТОВ Булат, 1909 г.р., с. Губден Карабудахкентского района.

БУРДА Иван, 1911 г.р., с. Лики Опшн-нянского с/с Полтавской обл.

БУХВОСТОВ Николай Петрович, 1910 г.р., г. Ленинград (Черкесск).

(Продолжение в следующих номерах)

Уллу Устьюнлюкге – 75 йыл

Байракъны къакъгъан

Узлипат ИБРАГЪИМОВА

Уллу Ватан давда (1941-1945-нчи йылларда) совет солдатлар гъайрангъа къалардай къочкакъ ишлер этген. Бизин якълы, дагъыстанлы, къумукъ улан Абдулгъаким Исмаилов – Берлиндеги рейхстагъа Къызыл Байракъ къакъгъанлары бириси. Дав битгенликни билдиреген белгиси болуп къагъылгъан Къызыл Байракъны сураты (Берлин, май, 1945 йыл) сав дюнъя тезден къаравуллагъан немис-фашистлерден уьст болгъанлыкъны белгиси халкъланы арасында тез яйылгъан.

Кёбюсю халкъгъа, сайки, Егоров ва Контгоря чыкъгъан сурат устьюнлюкню белгиси болгъан. Тюзлюк уьст болсун, суратдагъылары герти фамилиялары ва атлары халкъгъа белгили болсун учун 50 йылдан да къолай заман тарыкъ болгъан. Арадан 50-ден къолай йыллар гетген сонг, суратны ва халкъны герти игитлерини атлары халкъгъа белгили болгъан ва олагъа тийишли абур этмеге бажарылгъан.

Олар – Абдулгъаким Исмаилов, Леонид Горычев ва Алексей Ковалев. Россияны биринчи президенти Б.Н.Ельцинни буйругъу булан олагъа уьчюсюне де «Россияны игитлери» деген оьр атлар берилген. Шо агъвалат бизин Дагъыстан халкълары учун да уллу иш болду.

Абдулгъаким Исмаилов Хасавюрт районну Чагъаротар деген къумукъ юртундан чыкъгъан 1939-нчу йыл А.Исмаилов Къызыл Армияны сыдраларына къуллукъ этмеге чакъырыла. Ол финлер булангъы даву ортакъчысы да дюр. Уллу Ватан дав башлангъанда, А.Исмаилов сав эки йыл Ленинград блокадада – къамавда къалгъан ва ону азатлыгъы учун ябушгъан. Давну вакътинде ол етти керен ярангъан, дёрт керен авур яра тийген, разведотада къуллукъ этген. Атылагъан ва оьзге сувукъ савутланы, тюрлю ябушувланы къайдаларын биле болгъан. Берлинге гъужум этилгенде, рейхстагны къалкъысына гётерилгенли бириси болгъан. Рейхстагъа байракъ къакъгъандан къайры да, ол биринчилерден болуп Адольф Гитлерни оьз кабинетине де гирген. Шо кабинетден Абдулгъаким Исмаилов Гитлерни кожадан этилген курткасын ва

этиклерин алып чыкъгъан. Давдан сонгъу йыллар олар бугъар кёп къуллукъ этген. А.Исмаиловну орденлерини ва медалларыны санау отуздан да оьте.

Совет асгерлени разведкасы 1945-нчи йылда апрель айны башында биринчилей Германиягъа гире. Къызыл Армияны къоркъув билмеген бёлюклери немис пачалыкны баш бинасы рейхстагъа нече керен чапгъын эте. Шолай гъар чапгъында совет асгерлер 40-50 адамын тас эте. Сонг артгъа тартыла. Апрельни 30-нда разведротаны командири Шевченко Абдулгъакимни ва ону къурдашлары Ковалевни, Горычевни оьзюню янына чакъырып, бек сакълыкъда рейхстагны бинасына барып, экинчи ва уьчюню къатдагы немислени ёкъ этип, гъеч бола буса рейхстагны башына чыгъып, онда Къызыл Байракъны къакъмакны тапшура. Уьч де ёлдаш: А.Исмаилов, А.Ковалев ва Л.Горычев сюкеле туруп, Рейхстагны онг мююсюне геле. Тек бина беш къабат. Биринчи къатны бир уьюню терезесинден таба немислени бир бёлюгю майдангъа пулемет булан гюллен себелеп тура. Олар уллу сакълыкъда бинагъа гирмеге бажара. Бир эшикни ачып эки гранат ташлап, эшигин ябып къоя. Сонг олар немислени уста кюйде къыра туруп, оьрдеги къатлагъа оьрлене.

1-нчи майда эртен сагъат 4 вакътиде олар рейхстагны бинасыны башындагы накъышлангъан багъананы уьстюне уьчюсю де минип, къолларындагы байракъларын байлап бегите ва шондан таба уьч де тенги ёкъ уланлар, тенгсиз давда совет Армияны уьст гелгенин белгилейген байракъны елпиллетелер. Тюнде буса буланы гёзлеп турагъан совет солдатлар «Гурра!» гётере. Авур тас этивлерден сонг уьстюнлюк къолгъа геле. Май айны 2-нде бу уьч де уланны суратларын чыгъармакъ учун суратчы корреспондент геле. Сонг командирни тапшурувуна гёре Абдулгъаким де, Ковалев де, Горычев де дивизияны байрагъын да алып рейхстагны къалкъысына янгыдан гётерилип сурат чыгъаралар. Шо сурат буса Къызыл Армия немис-фашистлер булангъы тенгсиз давдан совет уьлке уьст гелгенин сав дюнъягъа малим этген.

Гъар тюрлю маълумат къураллардан

Игит – командир-миномётчик

Бу йыл бизин Ватаныбыз, кёп миллетли халкъыбыз Уллу Ватан давда елевчо немис-фашистлерден уьст гелгенли 75 йыл тамамланажагъын белгилей. 4 йылны боюнда бизин элибиз оьзюню юзлер булан шагъарларын, минглер булан юртларын, чинкъдеси, 27 миллиондан артыкъ халкъын тас этген. Уллу Ватан дав юрлюгенде бизин Къызыл Армиябыз тиши-тырнагъына ерли савутлангъан душмангъа игит кюйде къаршы тургъан. Прохоровкадагы белгили танк ябушув, Сталинградны якълав, Ленинградны къамавгъа алыу, Курск ябушув, Берлинни гъужум этив ва дагъылгъан Рейхстагъа къызыл байракъны къагъыв – шулар барысы да бизин элибизни къайгъысы, акъубасы, дерти, умутлары, тас этивню ва Уллу Устьюнлюкню гёзьяшлары.

Озокъда, бизин халкъыбыз фашизм ва нацизм булангъы ябушувунда кёп затны тас этген. Тек биз, янгыз оьзюбюзю Ватаныбызны эркинлигин тюгюл, савлай дюнъяны инсанларыны харлысызлыгъын ва насибин якълагъанбыз. Эгер 1941-нчи йылда Гитлер бизден уьст гелмеге болгъан эди буса, савлай дюнъяны гележеги макътардай болмажагъын белгили алимлер эсгере. Шо вакътиге Гитлерни савутуна бютюн Европа амин болгъанлыгъын тарихчилер токъташдыра.

Янгыз къочкакълыкъ, къаттылыкъ, Ватанын ва ана топурагъын дазуз суймеклик, эркинликни ва адамны ихтиярларын якълайгъанлыкъ, ябушувларда гёрсетген игитлик – 1945-нчи йылны язбашында тезден къаравуллагъан Устьюнлюкню гелтирди.

“Элибизни игитлери болмагъа тарыкъ, халкъ оланы танымагъа борчлу. Оланы уьлгюлю игитликлеринде оьсюп гелеген наслубуз тарбияланмагъа герек”, дей РФ-ни Президенти Владимир Путин яшёрюмлени тарбиялауна байлаву болуп.

Уллу Устьюнлюкню 75-йыллыкъ юбилейи булан янаша бу йыл бизин къумукъ халкъыбыз Макътавлукъну орденлерини толу кавалерлерини бириси – Абдурагъман Арсланбекович Ширавовну 100-йыллыгъын белгилей.

Ширавов Абдурагъман Арсланбекович 1920-нчи йылны апрель айны 15-нде Къарабудагъент районну Уллубийавул юртунда тувгъан. Ол ата юртунда 4 класны битдирген сонг, анадан колхозну авлакъларында иш башлагъан. Ишчи-сабанчы Къызыл Армияны сыдыраларына Абдурагъман Ширавовну 1940-нчи йылда чакъыргъан.

Уллу Ватан дав башлангъынча, ол полк школаны тамамлагъан. Уллу Ватан даву биринчи гюнюнден тутуп, душман булангъы ябушувларда ортакъчылыгъын болдургъан. Абдурагъман Ширавов Белоруссияны ва Польшаны немис-фашистлерден азат этивде ортакъчылыкъ этген.

540-нчы армия миномет полкуну миномет расчетуно командири (49-нчу армия, 2-нчи Белорус фронт) баш сержант Абдурагъман Ширавов 1944-нчу йылны май айны 25-нде, Белоруссияны Могилев областыны Рясна шагъарында темиркъазыкъ-гюнбатышягъында 8 чакъырым ареке ерлешген Каребы юртну ягъасында болгъан ябушувда, душманны уьч орудиедин дагъытмагъа бажаргъан. Ябушувларда гёрсетген игитлиги учун 1944-нчу йылны июн айны 18-нде Абдурагъман Ширавовгъа Макътавлукъну орденини 3-нчу даражасы берилген.

Биз оьрде эсгерген кюйде,

Абдурагъман Ширавов Польшаны азат этивде де ортакъчылыгъын болдургъан. Шоллукъда, 1944-нчу йылны октябрь айны 9-нда Новогруд шагъарда душманны якълаву ийрмагъа бажаргъан. Демек, ол Нарев оьзенни юзюп чыкъгъан сонг, оьзюню расчету булан душманны бир нече гъужумларыны алдын алгъан. Ол оьзю янгыз ондан артыкъ немисни оьлтюрген, эки атышыв токъаны ва батареяны тозгъан. Шо ябушувда гёрсетген къочкакълыкъы саялы, 1944-нчу йылны декабрь айны 13-нде Абдурагъман Ширавовгъа Макътавлукъну орденини 2-нчи даражасы тапшурулгъан.

Уллу Ватан даву ахыр гюнлеринде, ачыкълашдырып айтсакъ, 1945-нчи йылны март айны 27-нден 31-не ерли Польша уьлкени алдынгы Данциг (гъалиги Гданьск) шагъарыны къырылында болгъан ябушувда Абдурагъман Ширавов миномет душманны батареясыны ва пехотасыны бир взводуну бёлюгюн ёкъ этген. Арадан бир йыл оьтюп, 1946-нчи йылны май айны 15-нде СССР-ни Оьр Советини Президиумуну хас Указы булан, елевчо немис-фашистлеге къаршы ябушувларда гёрсетген къочкакълыкъы саялы, баш сержант Абдурагъман Арсланбекович Ширавовгъа Макътавлукъну орденини 1-нчи даражасы тапшурула ва ол Макътавлукъну орденлерини толу кавалери деген гъюрметли атгъа ес бола.

Абдурагъман Ширавов оьзге тюрлю орденлер ва медаллар булан да савгатлангъан. Ол 1946-нчи йылда ата юртуна къайта ва ерли колхозда, сонгъа таба совхозда чалыша. Оьзюню загъмат ёлун ол

ерли совхозну директоруну орунбасарыны къуллугъунда тамамлай. Яшавуну ахыр йылларын Абдурагъман Ширавов Магъачкъала шагъарда оьтгере.

Абдурагъман Арсланбекович Ширавов 1997-нчи йылда гечинген ва ата юрту Уллубийавулда гёмюлген.

Игит – командир-минометчик Абдурагъман Ширавовну уллу агълюсю ва олар ону ёлуна ва ишине амин деп ташдырып айтмагъа ярай. Ону яшлары ва яшларыны яшлары пачалыгыбызны гъарбир тармагында уьстюнлю ва уьлгюлю кюйде загъмат тёге. Бу ерде бир мисал гелтирмекни атив гёремен. Ону торуну (внук) Магъамматмурат Ширавов ихтияр якълав къурумларда 20 йылдан артыкъ чалышгъан. Масала, огъар 1999-нчу йылда, халкъара террорчулукъ бандит бёлюкlege къаршы ябушгъаны саялы, “Къочкакълыкъны медалы” (“Медаль за отвагу”) тапшурулгъан.

Бизин Къарабудагъент райондан Уллу Ватан давгъа 4178 якълавчу гетген, оланы яртысындан къолайы оьз эли учун жанларын къурбан этген. Олай да, Уллубийавулдан давгъа 200-ге ювукъ адам гетген, оланы 104-сю дав майданларда бизин насибиз ва талайыбыз учун къалгъан.

Айтагъаным, дав майданда жанларын къурбан этгенлени ва уьйлерине къайтгъанланы гъарисини атын билмеге ва яшёрюмлерибизге билдирмеге борчлубуз. Оланы атлары гъар кимни юрегинде терен гъыз булан язылмагъа герек. Олагъа салынгъан эс-деликлер гъар даим таза ва ярыкъ болмагъа тарыкъ.

Абдурагъман Ширавов ймик, давда ортакъчылыкъ этген бары да якълавчуларыбызны игитликлери ва ярыкъ келпетлери бизин эсибизде сакъламакъ ва оьсюп гелеген наслуларыбызгъа герти кюйде тапшурмакъ – гъалиги наслуну аслу борчу.

Гъар адамны шо борчун таза ва ачыкъ кюйде кютмеге чакъыраман!

Багъавутдин Самадов, журналист, шаир, Россияны журналистлерини (СЖР) ва россиялы язывчуланы (СРП) союзларыны уьюрю

Уллу Уьстюнлюкге – 75 йыл

Элибизни макътавлу уланы

У. ИБРАГЪИМОВА

Районну ичинден Социалист Загъматны Игитлери чыкъмакълык оу атын оьр этип кьоймай, халкъын да оьктем эте. Илмутдин Насрутдиновну аты Къарабудагъ-гент район булан, оу тюрлю-тюрлю йыллардагъы оьрлюккери булан тувра байлавлу.

1938-нчи йылда И. Насрутдиновну Къакъашура юртдагъы “Коминтерн” деген колхозгъа председателъ этип салалар. Арадан эки йыл оьтюп, оу Къызыл Армияны сыдраларына къуллукъ этме чакъыра. 1941-нчи йылда фашист Германия бизин Ватаныбызгъа къаршы дав башлагъанда, Гюнбатыш Украинада Илмутдин биринчилерден болуп душманны къаршылай. Илмутдин Насрутдинов Севастополну душмандан азат этивде гьрсетген кьоччакълыгъы учун «Къызыл Юлдуз» орден булан савгъатлана.

Давда Илмутдин дьрт керен яралана. 1944-нчю йылны ахырында ол яралары сызлай туруп уйге къайта ва колхозну парткомуну секретары болуп тюше, сонг оу къайтарып Къакъашурадагъы Сталинни атындагъы колхозгъа председателъ этип йиберелер. 1950-нчи йыл Паравулдагъы “Ленин ёлу” деген колхозну бузулгъан хозяйствосун аякъгъа тургъузмакъ учун оу шо колхозгъа бакъдыралар. Яш улан онда ишлеге дьрт-беш йылны ичинде, шо колхозну ишлерин савлай районгъа белгили эте. Тек юртлулар Илмутдинни къайтарып Къакъашура колхозгъа гелтирмекни алгъасавлу чараларын гьре. 1955-нчи йылны март айында Илмутдин Насрутдинов Къакъашурагъа къайта ва оьз халкъыны къысматын чече.

Илмутдин Насрутдинов 1910-нчу йыл Къакъашура юртда тувгъан. Сав оьмюрюн оьз халкъына, районуна, оьз элине багъышлагъан. Яш бусам да, атам айта туруп эсимде къалгъан, Илмутдин Паравулдагъы “Ленин ёлу” колхоздан тайып, Къакъашурадагъы Сталинни атындагъы колхозгъа янгъдан председателъ болуп гелгенде, къагърулу къыш, халкъны бар-ёгъун соруп алып, гъамарларда ел ойнай болгъан. Шонда Илмутдин кеп ойлаша турмайлы, башгъа республикалагъа ашлыкъ излеме гьте. Ол шондан кеп гъабижай гелтирип, халкъны уйлерине элтип пайлап йибере. Кьол тирменлерде ярма этип, сув тирменлерде ун этип, ашап, шо йыл инсанлар янгы ашлыкълар гелеген замангъа эсен-аман этише. Шо йыл язбашда къарлар иригендокъ, Илмутдин 2134 гектар ерни сюрюп, гъабижай чача. Шо ерлеге фермалардан алып кеп полукъ яа ва жыйып эбинден гелмес чакъы ашлыкъ болдура. Шо буса районну экономикасына да уллу къошум бола.

Къайсы йыл эди эсимде ёкъ, Илмутдин агъай мени телефонгъа чакъырып: “Я, Аданакъны овошчуларыны гъакъында арев язгъансан. Тек сени юртлуларынг да олардан къалышмай. Заман-заман язып, оланы да гьнгюн ала тур. Савунчулардан: Кавсар, Халисат, Баканай, Папа, Ханув; къушчу Абидат, авлакчы Шамала гючлю ишлер этип тура. Сен яза туруп оланы къанатландыргъансан. Энни олагъа учмагъа гюч де бер”,-деди. Шондан сонг мен оьзюмню айыбыма тюшюндюм.

1970-нчи йыл оьзюне

И.Насрутдинов башчылыкъ этеген XXII партсъездни атындагъы колхоз бары да тармаклардан оьр натижалагъа этише болду. Къургъакъ топураклардан 10 минг тон ашлыкъ, гьар сыйырдан 3500-4300 кило сют савулду. Гъукуматгъа кеп оьлчевде эт, сют, ашлыкъ, юн ва оьзгелери баш оьзенден йимик агъылып турду. Сав районгъа гьрсетилген планланы яртысын бу колхоз оьзю толтура эди. Не ёл-

лар табып да ол халкъын ишге иштагъландырды, халкъын оьз къыйынына яшама уйретди. Уьлгюлю ишлейген онлар булангъы ишчи халкъгъа энгил автомашинлер, сав юртгъа тегин ашлыкъ, гъайван-мал, кеплеге орденлер, медаллар алып берди. Оьз халкъыны асхартаву Илмутдин Насрутдиновну шо зор загъматын ана Ватан бош кьоймады. Огъар «Октябрь Революцияны», «Загъмат Къызыл Байрагъы», Ватан даву бир нече орденлери ва медаллары берилди. Республиканы, районну, юртну экономикасын гьтеривде этген уллу къошуму саялы Илмутдин Насрутдиновгъа «Социалист Загъматны Игити» деген ат, Оракъ-Чькюкню алтын медалы ва Ленин ордени берилди. Оу тешюн ВДНХ-ны алтын ва гюмюш медаллары да безей эди. Артдагъы йылларда буса, огъар “Халкъ академиги” деген сыйлы ат да берилди. Илмутдин Насрутдинов СССР-ни Оьр Советини депутаты болуп да сайланды. Партияны съездлерине делегат да болду. Ол оьз колхозну байрагъына Ленинни орденин такъды.

Юртдагъы бары да уллу идараланы ол кеп четимликлерде оьзю къурду. Кеп халкъ сыягъан уллу маданият Къаласын, йылда 2 минг тон эт болдурагъан къуш фабрикни, яшлар яслисин, больницаны, гъамамны, ашлыкъ тартагъан от тирмени, 20-дан да къолай сыйыр фермаланы эркин биналарын, олай кеп оьзгелерин къурду. Къакъадан 25-30 километр, аралыгъы 50-60 километр гелеген йыракъдагъы “Чагъ-чагъ” булакъдан ата юртуна, оу фермаларына сув тартды.

Юртгъа Жюнгютейден ток тартагъанда къыш вакъти эди. Оьгюз ва ат арбалар булан буровойлардан багъана ташый эдилер. Таби газны да Илмутдин уланы Насрутдинни кемеги де булан ата юртуна, сонг районгъа биринчи болуп тартды.

Къакъашурадан район центр-гъа юрюме тюз ёл ёкъгъа халкъ Гьелиден таба юркой эди. Шо са-

ялы ол райцентр-гъа тувра ёл салма токъташды. Шо мурадын да яшавгъа чыгъарды. Шо къыйын йылларда Илмутдин Насрутдинов тегген терни бир ерге жыйса, Изатлини ичине сыймас эди. Авур техника, бульдозерлер, авур камазлар тапмагъа шо заманлар рагъат болмагъан. Илмутдин бир гирген идарагъа беш керен гирип, бары да ёл учун тарыкълы затланы тапды ва юртгъа бек арев ёл ишлеп, уьстюне асфальт салды. Ёлну эки янына емиш тереклер орнатды. Шо тереклени сугъармакъ учун колхозгъа 10-дан да къолай “Водовоз” машинлер алып, сугъарып тереклер этди.

Бир тезде, къайсы йыл эди эсимде ёкъ, ишни гъакъында сьйлене туруп: “Илмутдин агъай, колхозунг къудратлы, негер де этишип боласан. Шу кабинетингни арев этип неге онгармайсан?”-деп сорадым.

“Шолай соравну магъа кеплер бере,- деди ол. Не этсем яхшы, оьзюнг де ойлаш. Кабинетден алдын халкъны яшавун онгарсам яхшы тюгюлму? Гъалиге юртну кеп яны жабар къалкъыларын шиферге айландырып битген. Юртда 10-гъа ювукъ адамны машини, 20-гъа ювукъ хозяйствону мотоциклетлери бар”,- деди. Бары да халкъ къалкъыларын сыныкъ этме башлагъанда, ол къарап, яш йимик сююнегени гьз алдыма гелип къала.

1976-нчи йыл Илмутдин Насрутдинов законлу ял алыгъа гетди. Сав оьмюрюн халкъына багъышлагъан, сав суткалар авлакъларда къалагъан Илмутдинге уьйню салкъынында янтайып турмагъа рагъат тюгюл эди. Ол тез колхозгъа мастер-къурувчу болуп тюшдю. Бираздан “Даггазстрой” бирлешивге мастер болуп ишин алышдырды. Неге тюгюл, ол юртгъа толу кюйде газ берип битме сюе эди. Шо ишни ол яшавгъа чыгъарды, заводундан гелтирип учуз багъасындан “горелкаланы” халкъгъа пайлады.

Илмутдин Насрутдинов колхоздан тайгъан йылланы ичинде колхозгъа нече тюрлю председателъ алышынып тюшдю. Ол топлагъан халкъны байлыгъы таланып, гъамарларда ел ойнагъан болду. 1990-нчы йыл Къакъашураны жамияты 80 йыллыкъ Илмутдин Насрутдиновну кеп тилевлер йиберип тилеп, абурлап, къайтарып колхозгъа председателъ этип салды. Авур барагъан хозяйствону ол янгъдан аякъгъа тургъузду, халкъына иш де, яшав да берди. Шону булан бирче, районну экономикасына да мекенли къошум болду. Игитни атын сонг колхозчулар ол къургъан колхозгъа кьойдулар.

Колхозчулар болдургъан юрт хозяйство продукталар, эт, сют, йымырткъа ва оьзгелери тахшагъарыбыз Магъачкъаланы халкъыны столларына уллу къошум болду. Шону гьз алгъа тутуп, Магъачкъала шагъарны бир уллу орамына игитни аты къоюлду. 2007-нчи йылны гюзюнде буса элибизни эревюллу уланы Илмутдинни аты къоюлгъан орамны тьрюнде оу эсделик сураты орнатылды, аты даимлешдирилди.

Булай адамлагъа нечакъы гьюрмет де кеп тюгюл. Олайлар 100 йылда бир тувадыр. Оьсюп гелеген яш наслугъа шолай адамланы тенгсиз уллу загъматын этишдирмек – бизге борч, тапшурив йимик.

Кьоччакъ къатын

Абдуллабек САМАДОВ

Бугюнлерде бары да Совет халкъ дюньягъа пелекет салып, Совет Союзну халкъын янчып оьзлеге къул-къараваш этмек муратда Германияны фашистлери дав башлагъанлы ва шо къыргъынлы давларда бизин Совет халкъыбыз уьст гелгенли 75 йыл битегенлиги белгилене. Шо Уллу Уьстюнлюкню гонюне гъазирлене туруп, ерлерде даву ортакъчыларын эсге ала, оланы игитликлери, дай ёллары гъакъда хабарлана.

Муна, бу макъалабызда биз эренлер булан бире-бир дав майданларда ортакъчылыкъэтип, душманланы элибизден къувалавда оьз къошумун этген Мадина Ахунжанованы гъакъында айтмагъа сюебиз. Шо къыргъынлы давлар башлангъан вакъти юртлардагъы эргилилер, жагыл уланлар барысы да дегенлей, душмангъа къаршы ябушуп, ватанын якъламакъ учун дав майданларда ябушув юрютген. Биз де шолар йимик душмангъа къаршы турмагъа герекбиз деп ойлашгъан къазыш Мадина Ахунжанова гьнгюллю кюйде Армиягъа бармакъ учун военкоматгъа оьзюню арзасын бере. Эгер де йибермесе, оьзт^рече гетегин де командирлеге билдире. Шо вакъти 17 йыллыкъ чагъындагъы Къарабудагъгентде яшап турагъан Мадинагъа военкоматны къуллукъчулары арзасын къабул этип, Армияны сыдраларына бакъдыралар. Мадина Ахунжанова дагъыстанлы бирдагъы-бир къызыш Валентина Климмова да булан Грозный шагъардагъы (байлавлукъ болдурагъан) къызышланы батальонуна къошулалар ва связистлени курсларын да охуйлар. Дагъыстанлы къызылардан къурулгъан шо батальону ичинде Мадина Ахунжанова да болгъан. Оьзюню связист ёлдашлары булан бирче Мадинагъа дав майданланы лап да къоркъунчул, токътамай гюлле явагъан майданларынды, частланы арасында байлавлукъну болдурмагъа тюшген. Тек къоркъув билмейген, къатты юрекли, юртубузу гезел къызыларынды бириси Мадина Ахунжанова шо четимликлерден кеп керенлер уьст гелип, командирлерини разилигин къазангъан. Оу дав ёлларындан бир герюнюшню эсге алайыкъ.

Душманлар Грозныйгъа гючлю чапгъын этип турагъан вакъти Мадинагъа батальону шо вакъти Моздокда болгъан. Шо гечелени бирисинде гечортадан сонг, Мадинагъа ювукъда миномет атыла. Шону чангы басыла туруп, ювукъда аякъ тавушланы сезген Мадина Ахунжанова тезликде тел уруп, ювукъдагъы частгъа иш гьалны билдире. Дестине оьзлени солдатлары гелип, фашистлени бир группасын есирликге алмагъа бажаргъанлар. Муна шулай кьоччакъ ишлери Мадинагъа дав ёлларында кеп керенлер болгъан. Оланы барын да эсгеребиз десек, охувчубузу ялкъдырмакъ болур. Давну ахырына таба 1944-нчю йыл Мадинагъа хас батальону Румыниягъа бакъдырыла. Румынияны шагъарларын азат этивде де Мадина Ахунжанова оьзюню связист иш ёлдашлары да булан хыйлы четимликлени энгип, фашистлеге къаршы юрюлеген ябушувларда оьз къошумун этгенлер. Шо саялы да оу кьоччакълыкъларын исбатлайгъан, савунда тешюн толтуруп айланагъа шавла чачагъан кеп орденлери, медаллары бар эди. Мадина Ахунжанова давдан къайтгъан сонг да, юртда яш наслуну тарбиялавда къайратлы загъмат тегюп, юртлуланы, гъатта районлуланы абурун къазангъан эди. Эренлер булан янаша душмангъа къаршы ябушувланы ортакъчысы, къурч юрекли, къушдай къанатлы Мадина Ахунжанова да бугюн бизин арабызда ёкъ. Тек оу дав ёлларындагъы кьоччакълыкъларын оьсюп гелеген наслугъа дарс гьисада эсгерме тюшер.

Оьз кьошумун этген

Ш. КЪАЙИРБЕКОВ

Бир гонден биз Уллу Устьюнлюкню 75 йыллыгын белгилекебиз. Бу сыйлы байрамны лайыкылы кьаршылама кьудратлы уьлкебизни бары да ерлеринде гьазирлик гьорюлюп тура эди. 21-нчи асруну чумасы – корона-вирус инфекция аврув гьез алгьа тутулган планланы алышдырма борчлу этди. Россияны Президенти В.Путин Уллу Устьюнлюкню 75 йыллыгына байлавлу болуп, дав парадны гьакьында булай деди: “Бары да затдан бизге адамланы савлугьу алда. Уьлкеде коронавирус инфекция аврувну кьоркьунчлугьу тайып битмеген. Шо саялы Кьызыл майданда 9 майда оьтгерме герекли парадны артгьа тебергенбиз. Парадны биз генг кюйде оьтгереекбиз, тек бираз геч оьтгерме тюшежек. Буссагьат бизин арабызда арабитлерибизге, арабызда екь даву ортакьчыларыны гьорметине гьавада самолётланы, вертолётланы парады болажакь. Ветеранлар оьзлени уьйлери балконларында таба шо мюгьлетлени гьерме болажакьлар».

Биз, газетни кьуллукьчулары, да Уллу Устьюнлюкню 75 йыллыкь юбилейини алдында даву ортакьчыларыны атларын кьайтып-кьайтып эсгеремиз, оланы дав ёллары, кьанлы ябушувларда гьорсетген кьочакьлыкьлары яш наслугьа етишдирме, таныш этме кьаст этебиз.

Бу макьалабызда биз даву ортакьчысы Магьаммат Салигьовну дав ёлун суратлама хьял этебиз. М.Салигьов 1920-нчы йылда Кьарабудагьгент юртда тувган. 1937-нчи йыл 7 класны битдирген сонг, ол Магьачкьала шагьарда медицина техникумгьа окума тюше.

Орта охув ожакьны 3-нчу курсунда Магьамматны Ватанны алдындагы сыйлы борчун кютме армиягьа чакьырган. Асгер борчун Иркутск областда Байкал кёлню ягьасындагы Кутук деген посёлкда ерлешген горнизонда башлагьан, медсанчаствда инструктор болуп ишлеген.

Уллу Ватан дав башланган сонг, ол кьуллукь этеген асгер бёлюкню Манжурия дазугьа бакьдырган. Мунда олар темир ёл кьурувда ортакьчылыкь этген ва дазу сакьлагьан.

Ол бизин булангы лакьырларында: “Туврадан-тувру даву ортакьчылыкь этмесек де, гьал бек кьыставлу этди. Японлар бизин булангы дазуда кьыставулукьну сакьлап, тюртюшоп тура эдилер”, - дей бола эди. Коман-

дирлерибиз солдатлагьа хантав турмагьа ярамайгьанны айтып тура эди. Бары затгьа гьазир турма, жинаятчы ишлеге ёл берилме ярамайгьаны гьакьда кеп айта эди деп хабарлай эди ол.

Дав гюнбатышда битген, 4 йлыны узагьында юрюлген кьанлы ябушувларда совет воинлер игитликлер, кьочакьлыкьлар гьорсетип ябушганлар. Бары кьыйынлыкь, ачлыкь, сувукьлукь артда кьалып, совет солдатлар Устьюнлюкню ал кьызыл байрагьын рейхстагьа кьакьганлар.

Уллу Устьюнлюкню гюнонден сонг солдатлар частларына кьайтма башлайлар.

М.Салигьов да 1946-нчы йыл ата юртуна кьайтган.

Давдан кьайтган сонг, М. Салигьов гьар тюрлю кьуллукьларда ишлеген. 1951-нчи йылда М.Салигьов оьр партия школагьа окума тюше. Ол билимни, гючлю агитатор-пропагандист эди. Шо гьар гьере болма да

ярай районну башын тутганлар ону район газетни редактору этип бакьдырганлар. О йылларда район газет Буйнакш шагьарда чыгьа эди. М. Салигьов – районда агитация-масса ишлени гьетеривде аслам кьошумун этген адам.

Район газетге ёлбашчылыкь этеген йылларында ону яратывчулукь пагьмусундан кьайры, кьурумчулукь пагьмусу да малим бола.

1956-нчы йыл ону гьаракаты, чабып айланышы булан редакцияны гьалиги бинасына кюрчю салына. Бина пайдаландырылгьа берилгинче, М.Салигьов рагьатлыкь тапмай. Бина кьурулуп кьалган булан да болуп кьалмай чы, редакцияны материал-техника базасын беклешдирме тарыкь. Бу ишни де М.Салигьов уьстюнлюкю кюйде яшавгьа чыгьарма бажарды.

М.Салигьов газетде ишлеме адамланы танглава ва гьазирлевде кеп заманын йиберген, тюз яратывчулукь ёлгьа салган.

М.Салигьов район газетде 40 йылдан да кьолай загьат теккен. Шону 25 йылын газетни баш редактору болуп ишлеген. Ол тюзлюкню сюеген, газетде ишлейгенлени хадирин билип, бек якьлап, тийишли еринде таьсирли сёзю булан журналистни ругьун гьетерме бажара эди.

М.Салигьов районну яшавунда актив кюйде ортакьчылыкь эте эди.

Уллу наслу немис-фашист елевчулерден уьст гелгенден кьайры да, уьлкени экономикасын гьетеривде де аслам кьошумун этгенлер. М.Салигьов да шолаланы бириси деп санала.

Уллу Устьюнлюкге – 75 йыл

«Устьюнлюк» орден

1943-нчу йылда Уллу Ватан даву барышында Кьызыл Армия уьст болмагьа башлагьан сонг, СССР-ни ёлбашчылары лап оьр асгер орден тапшурмагьа токташган. Орденни тылны Баш индентан управленийесини баш художниги А.Кузнецов таклиф этген уьлгюсюн Оьр Башкомандующий И.Сталин якьлагьан ва кьабул этген.

29-нчу октябрде А. Кузнецов И.Сталинге бир нече орденни уьлгюсюн таклиф этгенде, Башкомандующий «Устьюнлюк» деген языву барын сайлагьан. Шоллукьда, 5-нчи ноябрде орденни гьорюнюшю мекенлешдирилген.

«Устьюнлюк» орден беш мююшлю рубин ташлардан этилген, юлдуз, брильянтлар булан безендирилген. Орден белгиси платинадан. Ону безендиривде платина, алтын, гюмюш, багьалы эмаль, искусственный рубин ва 174 увакь брильянт кьолланган. Орденни умуми аврулугьу – 78 грам. Платина – 47 грам, алтын – 2 грам, гюмюш – 19 грам. 5 рубинни гьариси – 5 карат. Бри-

льянтланы умуми аврулугьу – 16 карат.

«Устьюнлюк» орден 1944-нчу йылда 10-нчу апрелде биринчилей 1-нчи Украин фронтну командующийи Советлер Союзуну Маршалы Г.Жуковгьа берилген. Экинчилей шо орден Генеральный штабны начальниги, Советлер Союзуну Маршалы А.Василевскийге тапшурла. Уьчюнчулей «Устьюнлюк» орден Оьр Башкомандующийге Советлер Союзуну Маршалы И.Сталинге берилген.

Оьрде эсгерилген Маршаллар бирдагы керен орден булан савгьатланган.

«Устьюнлюк» орден умуми гьисапда 17 адамгьа тапшурлган. Советлер Союзуну Маршаллары – И. Колев, К.Рокоссовский, Р.Малиновский, Ф.Толбухин, Л.Говоров, С.Тимошенко, К.Мерецков, армияны генераллары – А.Антонов, Д. Эйзенхауэр, фельдмаршал – Б.Монтгомери, Румынияны пачасы – Михай I, Польшаны Маршалы – М.Роля – Жимерский, Югославияны Маршалы – И.Тито.

Игит-шагьарлар

«Игит-шагьар» деген гьюрметли ат СССР-ни Оьр Советини Президиумуну Указы булан Уллу Ватан даву кьочакьлыкь ва чыдамлыкь гьорсетген шагьарлагьа берилген. Шо шагьарлагьа Советлер Союзуну лап оьр даражалы савгьаты – Ленинни ордени ва «Алтын Юлдуз» медалы тапшурлган.

«Игит-шагьар» деген гьюрметли ат берилген шагьарланы атлары:

Ленинград (Санкт-Петербург) – 1965-нчи йыл;
Сталинград (Волгоград) – 1965-нчи йыл;
Севастопол – 1965-нчи йыл;

Одесса – 1965-нчи йыл;
Киев – 1965-нчи йыл;
Москва – 1965-нчи йыл;
Брест (Игит-беклик) – 1965-нчи йыл;
Керчь – 1973-нчу йыл;
Новороссийск – 1973-нчу йыл;
Минск – 1974-нчу йыл;
Тула – 1976-нчы йыл;
Мурманск – 1985-нчи йыл;
Смоленск – 1985-нчи йыл.

Ленинград, Сталинград, Севастопол ва Одесса шагьарлагьа «Игит-шагьар» деген гьюрметли ат 1945-нчи йылда 1-нчи майда кьабул этилген Оьр Башкомандующийни буйругьунда эсгерилген болган.

Белгисиз солдатгьа

*Ачыкь кёлню кьара булут япгьанда,
Ватанынга намарт душман чапгьанда,
Ол душмандан Ватанынени якьладынг,
Кеп инсанны азиз жанын сакьладынг.*

*Аш алып бардынг Ленинградгьа кьамавда,
Кьочакьлыкь гьорсетдинг Сталинград даву.
Нече-нече уьлкелер азат этдинг,
Игитлидинг кьалды, сен оьзюнг гетдинг.*

*Азат этдинг нече есир тюшгенни,
Кьолгьа алдынг дав отунда бишгенни.
Рагьмулу эдинг, Ватан даву солдаты,
Белгисиз деп айтыла сени атынг.*

*Гюл байламдан толуп гьаманда
Гьар-бир ерде эсделидинг, кьабурунг.
Кьочакьлыкьгынг унутулмажакь бир де,
Наслуларынг этежекбиз абурунг.*

Б.Самадов

Рагьмулулукь

Аллагь кьабул этсин!

Биз, кьакьашуралылар, Дагьыстан Республиканы Халкь Жыйыныны депутаты, кьумукь халкьны оьзден уланы, рагьмулу юрекли, ачыкь юзлю ва чомарт кьоллу Магьамматсолтан Байболатовичге кеп йылланы боюнда уьлешинип тураган садагьасын Аллагь кьабул этсин деп айтмагьа сюебиз.

Бу уллу рагьмат! Рамазан айны сыйлап этген садагьагьыз, рагьмулулугьуз сизге минг керен артып кьайтмагьа Аллагь насип этсин! Аллагь сизге, агьлюгьозге, тухум тайпагьызгьа кьатты савлукь, шат яшав, узакь оьмюр берсин! Сизин булай таза ёлгьа салган ата-анагьызны да жанлары Женнетлерде болсун!

Кьакьашура юрт жамиятны атындан **Насув Элмурзаева**

Газета основана 1951г.

Учредители:

1. Администрация МР
“Карабудахкентский район”.
с. Карабудахкент,
ул. Советская, 2

2. Собрание депутатов МР
“Карабудахкентский район”.
с.Карабудахкент, ул.Советская, 2

Главный редактор
А. Г. Гаджиев
Ответственный секретарь
Нюрсагат Изамутдинова
Тел. \факс редакции:
(87232) 55-19-88,
(87232)-2-22-27,
+7 928-557-69-00

Издатель:
МУП редакция районной
газеты “Районну яшаву”
 (“Будни района”)

Газета зарегистрирована
8 мая 2013 г. Управлением
Федеральной службы по надзору в
сфере связи, информационных техно-
логий и массовых коммуникаций по РД
и выдано свидетельство о регистрации
СМИ ПИ № ТУ 5 - 00252.

Адрес редакции и издателя:
РД, Карабудахкентский район,
с.Карабудахкент, ул. Гамзатова, 22

Индексы:

6 мес. – 51362, 1 год – 63300
Точка зрения редакции не обязательно
совпадает с мнением авторов.
Рукописи не рецензируются и
не возвращаются.

E-mail: budnirayona@mail.ru

Наш сайт –

www.budnirayona.ru

Тираж 2890 экз.

Материалы не рецензируются
и автору не возвращаются.

За достоверность информации
ответственность несут авторы
публикуемых материалов.

Газета напечатана в типографии
“ИД “Дагестан”.

Адрес: г. Махачкала,
пр. Насрутдинова, 61

Время подписания в печать – 16 ч. 00 м.

Подписано – 16 ч. 05 м.